

ספר
מרי"ה ניהוזה

קונטרס
יוסף חיים

חידושים שעלו לי בס"ד
בלומדי בדברי האור החיים הקדוש
לקדוש ה' האלהי
רבנו חיים בן עטר
זצוקלה"ה זי"ע ועכי"א

חברתיו וערכתיו בעזרת
החונן לאדם דעת
רן יוסף חיים מסעוד בן לא"א
רבי משה אביחצירא שליט"א

עפולה
ה'תשפ"ד

© כל הזכויות שמורות

כתובת המכון ולהשיג את כל ספרי המכון
הרה"ג רן יוסף היים מסעוד אביהצירא שליט"א
רח' תאשור 6 ג' עפולה
טלפון: 052-7727591
rantorah@gmail.com
ran0527727591@gmail.com

תוכן ענינים

- א הקדמה
הבעש"ט הקדוש האור החיים הקדוש והרמח"ל הקדוש
עבודתם הכנה למושיח ותפקיד כל אחד מהם ד

חידושים שעלו בס"ד בלומדי בדברי האור החיים הקדוש רבי חיים בן עטר זצוקללה"ה זי"ע ועבי"א

- ה פרשת בראשית
ו פרשת לך לך
ז פרשת חיי שרה
י פרשת בהר
י פרשת שלח לך
טו פרשת קרח
יז פרשת חקת
כ פרשת בלק
כא פרשת פנחס
כב פרשת פנחס
כג פרשת כי תצא
כג פרשת כי תבוא
כה פרשת האזינו
כה פרשת וזאת הברכה

הקדמה

בס"ד ובחמלת ה' עלי אני זוכה להוציא לאורה את מקצת החידושים שכתבתי על גליון ה"אור החיים" הקדוש שלי.

הספר שלמדתי בו "אור החיים" הוא מהוצאה שיצאה לאור בשנת השמיטה ה'תשס"א עם הפסוק שהאור החיים הקדוש כותב עליו את הביאור וכן עם ביאור רש"י.

זכיתי בספר בהגלה בערב שהיה מטעם הכולל לאברכים ולנשותיהם בכולל "תפארת טבריה" של הרה"ג מנחם גולד שליט"א (עפולה – גבעת המורה), ראש הכולל היה הרה"ג משה נדב שליט"א² (רכסים).

הכולל שכן בבית הכנסת "אל המעיין"³ ברח' ורדה לרנר בעפולה, המקום היה בית מגורים של משפחת ליכט בעבר הרחוק והמתפללים שכרו את הבית מהיורשים יש לציין שעו"ד אריה ליכט שהוא אחד מהיורשים ויתר על חלקו בשכירות ואמר שתורם את חלקו בשכירות, הבית הכנסת אינו קיים היום, במקום קיים היום בנין מגורים, אבל שם היה הכולל שלמדתי בו.

א. הרב מנחם גולד שליט"א תלמיד חכם גדול מאד בקי בש"ס ופוסקים, ומזכה הרבים גדול מאד בעפולה ויש לו הרבה זכיות במה שעפולה היום הפכה למרכז של תורה ויראת שמים ויש בה אברכים רבים. מרוב ענוותנותו היתה תקופה מסוימת שביקש ממני שאהיה המוכיח שלו, ואף שאיני ראוי לכך, אך רצונו של האדם הוא כבודו.

ב. כאשר הכולל עבר לבית הכנסת "משכן יחיא" זכיתי והייתי חבורתא של ראש הכולל ולמדתי איתו הלכות בשר וחלב ותערובות יחד עם ידידי האברך היקר הרב יניב בן ג'נו שליט"א (שהיה גר בעיר עפולה וכעת בתל ציון), ממש נהנתי מהחבורתא ראש הכולל היקר והאהוב, והוא בעל מידות נפלאות ומיוחדות, ומתמיד בתורה מאין כמוהו, כל מעייניו היו בתורה הקדושה ושום דבר אחר לא עניין אותו מלבד תורה.

ג. חמי רבי אליהו מימון שוקרון שליט"א הוא אחד מאלו שהקימו את בית הכנסת הזה, ואכתוב כאן עוד כמה שמות של יהודים שהתפללו בו והקימו אותו, רבי משה משיח הי"ו (שהיה יו"ר מועצה דתית בעפולה), רבי משה שושן ז"ל (היה חזן ובעל קורא, והיה בקי בכל הניגונים של יהודי מרוקו, היה קם מוקדם בלילה ללמוד זוהר ואח"כ יוצא להתפלל) רבי דוד אוחיון הי"ו (היה מוסר בכל שבת אחר תפילת מוסף שיעור בעין יעקב שנים רבות), רבי יעקב אדרי שליט"א (גבאי בית הכנסת), רבי שמעון מיארה הי"ו (גבאי בית הכנסת), רבי יצחק בלישה הי"ו, ועוד ועוד מתפללים וכעת איני זוכר את שם כל המתפללים ועוד אכתוב על זה בלי נדר.

את הערב ארגן ידידי היקר הרה"ג שמעון יחיאל אסייג שליט"א, שהיה אז רב בית הכנסת הנ"ל, ולמד אתנו ביחד בכולל, כיום בית הכנסת "אל המעיין" עבר לרחוב העליה 35 עפולה והוסב שמו ל"משכן יחייא", הוא על שם סבא של נוות ביתו של הרב שמעון יחיאל אסייג רבי יחייא פרץ זיע"א (טבריה).

הייתה לי שמחה גדולה שזכיתי בספר אור החיים הקדוש הזה, מכיוון שלא היה לי ספר אור החיים באותיות גדולות ומפוארת עם הפסוקים וביאור רש"י עליהם. והתחלתי אז ללמוד את פירושו של האור החיים הקדוש. יש לציין שהתחלתי ללמוד בעיקר מחומש במדבר ודברים ואחר כך מעט מאוד מבראשית ולצערי עדיין איני בקי כל כך בפירוש האור החיים הקדוש לחומש שמות ויקרא וגם רוב בראשית. וה' יזכני ללמוד ולחדש בדברי האור החיים הקדוש בכל פירושו היקר, אכי"ר.

עיקר הלימוד שלמדתי בספר אור החיים הקדוש היה ביום שישי לפני כניסת השבת, הייתי משתדל לסיים את האור החיים הקדוש על אותה פרשה לפני כניסת השבת, וביום השבת הייתי אומר לחברים וידידים מעט מהחידושים שקראתי בספר "אור החיים". תקופה מסויימת ביום שבת קודש היה לי חברותא עם בעל בית יקר מעפולה בשם רבי אברהם כהן הי"ו בספר אור החיים הקדוש.

החידושים שכתובים כאן מלוקטים מגליון האור החיים הקדוש שלי, יש בהם רעיונות יפים ונחמדים, ולפעמים מעט ילדות, וזה חלק חידושי נשמת ממה שלמדתי באור החיים הקדוש רבנו חיים בן עטר זיע"א, וה' יזכני להגות עוד בספריו הקדושים.

אמרתי לעצמי מה טוב ומה נעים להוציא לאור את החידושים של רבנו חיים בן עטר זיע"א לכבוד יום הילולה שלו השנה שנת ה'תשפ"ד, עשרים ושלוש שנה משנת ה'תשס"א שזכיתי בספר היקר הזה בהגרה.

קראתי לקונטרס "יוסף חיים" לרמוז על חלק משמי שהוא "יוסף חיים" וכולל בתוכו את שם הצדיק, ויהי רצון שאזכה שתתעבר בי נשמת הצדיק רבי חיים בן עטר זיע"א, ואזכה לקדושתו אכי"ר.

ועוד לרמוז שה' יתברך ויתעלה, יוסף לי חיים טובים וארוכים בבריאות, ואזכה עוד להוסיף בלימוד בדברי האור החיים הקדוש אכי"ר, ובכל התורה כולה.

ג ————— **קונטרס יוסף חיים** ◆

יהי רצון שזכות רבנו חיים בן עטר זצוק"ל וזיע"א יעמוד לי ולכל בני ביתי, ושיהיה לזכות בני היקר אליה משה בן אבישג הי"ו נ"י יאיר שיזכה לזיווג הגון משורש נשמתו אכי"ר.

הכותב והחותם לכבוד הצדיקים
הצב"י רן יוסף חיים מסעוד
בן לא"א מו"ר רבי משה ואמו מורת מרת אסתר ס"ט
ט' תמוז ה'תשפ"ד
עפולה ת"ו

הבעש"ט הקדוש האור החיים הקדוש והרמח"ל הקדוש עבודתם הכנה למשיח ותפקיד כל אחד מהם

בגיליון היקר והמפואר "קול אמונים" על פרשת בלק (גיליון נ'), הובא במדור "קול ההילולא" מהרה"ח ר' אלעזר חנון שליט"א (ירושלים), על תולדות חייו של האור החיים הקדוש זצוק"ל וזיע"א, ובסוף דבריו כתב, שהעיד החיד"א בשם הגדולים "שהרב החסיד מהר"י בעש"ט זצוק"ל וזיע"א, העיד על גדולת נשמת האור החיים הקדוש, והגה"ק האדמו"ר מקאמארנא זצוק"ל וזיע"א כותב בספרו "נתיב מצוותיך", וז"ל: מרן הבעש"ט אמר עליו (על האורה"ח הקדוש) שנשמתו מרוח דוד של אצילות, ובכל לילה שמע תורה מפי הקב"ה, ורוב קדושתו אי אפשר לכתוב, והיה מיורדי מרכבה וגילוי נשמות ומדרגת רוח הקודש אמת, ומרן הקדוש (הוא הבש"ט) היה נפש דוד דאצילות, והיה רוצה שיתקשרו ביחד נפש רוח ויתגלה הנשמה וחיה דאצילות, ויהיה הגאולה האמיתית, עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: מצאתי בס"ד בספר "אוסרי לגפן" (ח"ח, עמו' קלז-קלח) של הרה"צ יהודה שיינפלד שליט"א, שכתב וז"ל:

והנה מקובל דהבעש"ט הקדוש היה מנפש דדוד הע"ה, והאורה"ח הקדוש מרוח דדוד הע"ה, ואם היו נפגשים היו מושכין גם הנשמה דדוד הע"ה, וי"א אומרים דבעל הנשמה דדוד הע"ה היה הרמח"ל, וכו' והנראה מכל זה דנשמות רבותינו אלה נועדו להכין הכלים למשיח ולגאולה, ובזה היו מיוחדים אפילו מצדיקים קדמונים שלא זה היה תפקידם. ולצורך תפקיד זה עמלו צדיקים אלה על עבודת הלשמה הגבוהה של כוונה לתיקון השכינה באופן היותר נעלה שאפשר. הבעש"ט שבא להכין נפש דמשיח עלה במעלות התפילה לשמה, האורה"ח שבא להכין רוח דמשיח עלה במעלות תורה לשמה, והרמח"ל שבא להכין הנשמה עסק בגילוי סודות הגאולה הפלא ופלא. וכו' וכו' ועייעו"ש דברים נפלאים על מעלת קדושת האור החיים הקדוש וספריו, ע"כ.

ועיין עוד בספר "אוסרי לגפן" הנ"ל (ח"ט, עמ' צב) שכתב וז"ל:

איתא באגרות הרמח"ל (ירים משה מכתב ד' - עמ' צ"א) דהרמח"ל היה ניצוץ מרבי עקיבא בן יוסף. עוד איתא שם בהקדמה (עמ' נ"ז) מכתב מרבי גרשון מקיטוב (גיסו של הבעש"ט) דהבעש"ט ראה במראה שבא חכם לירושלים ממדינת המערב (אמסטרדם) והוא ניצוץ של משיח, רק שהוא בעצמו אינו יודע, והוא חכם גדול בנגלה ובנסתר ובעל בכי כו' (ומוכיח שם לפי המשך המעשה ולפי הזמן שנכתב שהכוונה לרמח"ל), עכ"ל.

**חידושים שעלו בס"ד בלומדי
בדברי האור החיים הקדוש רבי חיים בן עטר זצוקללה"ה
זי"ע ועבי"א**

פרשת בראשית

א) כתב רבנו האור החיים הקדוש בפרשת בראשית (א, א), אות ג', וז"ל:
והן אמת שהיה יכול הבורא לכלול במאמר הראשון גם את הסדר, אלא לסיבות הרבה עשה כן ואחד מהם גילו אותה רז"ל באומרם (אבות פ"ה) והלא במאמר אחד יכול להבראות אלא ליפרע וכו'. וליתן שכר טוב לצדיקים וכו' ואל יקשה בעיניך אומרם ז"ל (שם) בעשרה מאמרות נברא העולם לשון בריאה, כי סוף כל סוף כל זמן שהיה חסר התיקון כאילו אין כאן בריאה, המשל אם הארץ לא היתה נגלית אין מקום לנבראים וכמו כן שאר הבריאות שהיו מעורבבים כמו האור והחשך אם כן כל שלא נתקן כאלו לא נברא לזה יתיחס גם כן להם הבריאה, עכ"ל.
א"ה ריחמ"א: למדנו מדבריו שכל עוד שדבר שאינו מוגמר אין בו מציאות של קיום, ע"כ.

ב) כתב רבנו האור החיים הקדוש, בראשית (א, א) אות י"א, וז"ל:
עוד יתפרש תיבת בראשית על דרך אומרם ז"ל (הקדמת זוהר ב') כי בשעת בריאת העולם נכנסו האותיות לפני הבורא נכנסה ת' ואמרה לפניו רבוננו של עולם רצונך לברוא בי העולם וכו' וכולם השיבם ה' כי אינו חפץ לטעם האמור בדבריהם לכל אחת ואחת עד שנכנסה ביי"ת וקבלה וברא בה העולם דכתיב בראשית, אל"ף שתקה אמר לה הקב"ה אל"ף למה את שותקת וכו' אמר לה את תהי ראש לכל האותיות וכו' ע"כ, הנה מדברי ה' יראה כי אל"ף יש לה מעלה מאות ביי"ת ומעתה אם היו האותיות עולות לפניו ביושר היתה האל"ף זוכה לבראות בה העולם, ולהיות כי יאמר האומר ולמה לא עלתה האל"ף ראשונה והניחה עד לבסוף, דע כי אמרו ז"ל (הקדמת תיקוני זהר) כי האותיות כשהם בדרך ישר על זה הדרך אל"ף ביי"ת גימ"ל וכו' הם רומזים למדת רחמים, וכשהם למפרע על זה הדרך תי"ו שי"ן רי"ש וכו' הם מורים על מדת הדין, וזה לך האות חדש תשרי שהאותיות למפרע תי"ו שי"ן רי"ש הוא זמן הדין הגדול אלא שהשם לצד רחמיו שיתף אות אחת משם

ד. א"ה ריחמ"א: עוד אציע כאן מדוע פתח באות ב' תחילה ולא באות א' להורות שאחד יקרא רק הוא ולא אחר ישתמש בו.

הרחמים והיא יו"ד לרחם הדין, (הקדמת ת"ז ט"ז) ואחרי הודיע אותנו את זה נפרש הכתוב על זה הדרך בי"ת ראשית תדע טעם לקדימת בי"ת לאל"ף, להיות שהבריאה היתה במדת אלהים וכיון שכן עלו האותיות למפרע כמשפט ובזה קדמה בי"ת לאל"ף וקנתה מקומה, עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: והנה נראה שבאמת אות א' יש לה מעלה משאר האותיות ומאות בי"ת מכיוון שאות א' תרמו לשם אלהים וזה עיקר בריאת העולם על צד המשפט וכמו שפירש האור החיים באות ג' עיי"ש, וא"כ מעלה יש לאות א' שתרמו על ענין בריאת העולם על איזה דרך יהיה, ע"כ.

פרשת לך לך

א כתב רבנו האור החיים פרשת לך לך (יב, ז), וז"ל:

וירא ה' אל וגו' ויבן שם וגו'. כונת הכתוב להודיע הפלגת חיבת אברהם בקונו, כי ה' נגלה אליו ובשרו בזרע ובנתינת הארץ והוא לא החשיב בשורת ב' מעלות טובות לכולם בערך שמחתו בגילוי שכינתו יתברך אליו, לקיים מה שנאמר (תהלים טז) שובע שמחות את פניך, והוא אומרו ויבן מזבח לה' הנראה אליו, כאן פירש סיבת שמחתו אשר עליה בנה מזבח הוא לצד הראותו יתברך אליו והבן. וזה אות לבניו כמה מהם אשר הרחיקו חשק הזרע בערך חשק התורה והמצות, וצא ולמד מבן עזאי (יבמות סג:) בטענתו ומה אעשה ונפשי חשקה בתורה, עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: מה שכתב רבנו האור החיים, וז"ל: "והוא לא החשיב בשורת ב' מעלות טובות לכולם בערך שמחתו בגילוי שכינתו יתברך אליו", עכ"ל. היינו שהצדיק מפנה כל שמחתו וטובתו אך ורק לבורא עולם, ע"כ.

ב כתב רבנו האור החיים פרשת לך לך (יב, ח), וז"ל: ויעתק משם וגו'. לא זכר למי העתיק, ורש"י ז"ל פירש אהלה, והוא חסר. ואולי כי רמז שהעתיק צור ממקום שנראה אליו שם, והוא אומרם ז"ל בברכות (ה:) בפסוק (איוב יח) הלמענך תעזב ארץ ויעתק צור ממקומו, כי בצאת ישראל ממקום תפלתו גורם שיעתק צור שהוא הקב"ה ממקומו, ומכל שכן במה שלפנינו שנראה ה' אליו ובנה לו מזבח שם וכשיעבור משם אברהם יעתק צור ממקומו והוא אברהם המעתיק, עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: מה שכתב רבנו האור החיים, וז"ל: "כי בצאת ישראל ממקום תפלתו גורם שיעתק צור שהוא הקב"ה ממקומו", עכ"ל. נראה שמרמז למאמר כל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם וכן בגלות הצדיקים ומקום הליכתם שכינה עמהם. ע"כ.

פרשת חיי שרה

א) כתב רבנו האור החיים (פרשת חיי שרה כג, א), וז"ל:

ויהיו חיי שרה. צריך לדעת למה אמר ויהיו ולא אמר כסדר האמור בכל הצדיקים ויחי אדם (ה' ג') ויחי שם (י"א י"א) או יאמר אלה שני כסדר האמור באברהם.

אכן יתבאר על דרך אומרם ז"ל (תנחומא) שסיבת מיתתה הי' כשהודיעה עקידת יצחק וכמעט שלא נשחט פרחו נשמתה, וכפי זה מיתת שרה היתה מצד שמועת יצחק הוא שרמז באומרו ויהיו לשון צער שרמז אל האמור. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: מה שכתב רבנו האור החיים, וז"ל: "וכפי זה מיתת שרה היתה מצד שמועת יצחק הוא שרמז באומרו ויהיו לשון צער שרמז אל האמור", עכ"ל. ולכאורה קשה והרי כתב רש"י ד"ה שני חיי שרה שכולם שוין לטובה וא"כ כאן בעת מותה היה זה מחמת צער וא"כ אינן שוין לטובה, אלא שיש ללמוד מכאן שביום מותו של האדם אין לאותו יום שייכות לימי חייו, ודו"ק. ע"כ.

ב) כתב רבנו האור החיים (פרשת חיי שרה כג, א), וז"ל:

עוד יתבאר הכתוב על זה הדרך ויהיו חיי שרה פי' בצער היו חיי שרה מאה שנה, כי בכולן היתה בצער, עד תשעים שנה והיא בחבלי לידה שלא ילדה לאברהם, וצא ולמד מה שאמרה רחל (ל' א') הבה לי בנים ואם אין מתה וגו', ומצ' עד מאה בקרוב שהיה ישמעאל רודף את יצחק להורגו כמאמרם ז"ל (ב"ר פנ"ג) והיתה מצטערת על הדבר הרי מאה שנה, ועשרים שנה ושבע שנים לאלה יחשבו שני חיי שרה כי אז בטחה בבנה כי כבר גרש אברהם את ישמעאל, עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: והעיר לי חכם ידידי, שא"כ קשה והרי כתב רש"י ד"ה שני חיי שרה כולן שוין לטובה וכאן כתב רבנו האור החיים שעד מאה חיי צער וא"כ אין כולם שוין לטובה. אל י"ל שמה שכתב רש"י כאן שוין לטובה הכוונה למה שאמר לעיל, שבענייני רוחניות ויופה היו שוין לטובה ואין בה חטא ומשום הכי שוין לטובה. ודפח"ח. מפי רבי שמעון יחייא הי"ו.

ג) כתב רבנו האור החיים (פרשת חיי שרה כג, ב), וז"ל:

ותמת שרה. רמז הכתוב באומרו בקרית ארבע לומר כי ח"ו לא יתייחס המיתה לצדיקים אלא שקרית ארבע פי' עיר שהיתה בנויה מד' יסודות נפרדה היא ונסעה מהם. ואומרו היא חברון פי' שהגם שמתה היא משפעת בהם בחינת החיבור כי הצדיקים הגם שימותו הגוף אינו מושלל מהחיים כי צדיקים במיתתם קרויים חיים, וצא ולמד (שבת קנב:): ממעשה דרב אחאי בר יאשיה. והטעם הוא כי בהיותם בעולם הזה מהפכים בחינת החומר שביסודות לבחינת הרוחניות הקדוש שבנפש באמצעות מעשים טובים והפלגת התורה שמשתדלים בעולם הזה, ולהשכילך בדבר צא ולמד מה שכתב רמב"ם פ"ד מהלכות יסודי התורה דין ה' שישתנה היסוד ליסוד חבירו הקרוב אליו ויהפך העפר למים, וכמו כן ימצא שבאמצעות דביקות האדם בקונו יתהפכו היסודות כולם ליסוד האש ויסוד האש ליסוד אש הנשמה והבן. ואומרו בארץ כנען כי העולם הזה יקרא ארץ כנען (זהר ח"א פ.). הוא יצר הרע ובאמצעות התעצמות כנגדו ישיג האדם להפליא לעשות בקדושה ובהשגה, עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ונראה לי להוסיף, בדרך שונה מהאור החיים את המילים "בארץ כנען" שכל מה שזכתה שרה ל"קרית ארבע היא חברון" כפירוש האור החיים הוא דווקא בגלל "ארץ כנען" שהכניעה שרה את עצמה עד ארץ לריבוננו של עולם ולאברהם ולכן זכתה לזה שלא יפרדו ממנה היסודות ולכן הכוונה בארץ כנען הוא בעבור ארץ כנען בזכות שהכניעה את עצמה. ע"כ.

ד) כתב רבנו האור החיים (פרשת חיי שרה כג, ג), וז"ל:

עוד ירצה לתת טעם למה הוצרך אברהם לדבר אל בני חת, גם להאריך כל האמור בענין, וכי מי שהיה צריך לקנות אחוזת קבר או שדה אחד לחורשו או לנוטעו יהיה צריך להרעים תבל ויושביה, לזה גמר אומר לאמר פי' לא לצורך ד' אמות קרקע לקבור שרה הוצרך לדבר ליושבי ארץ אלא לאמר האמור בענין שקנה מערת המכפלה אשר אין ערוך אליה, ולזה הוצרך לדבר לכולן ולכל ההמצאות כדי שיועיל קנייתה כפי הדין, עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: והיא מערת המכפלה פתח של גן עדן. ע"כ.

ה) כתב רבנו האור החיים (פרשת חיי שרה כג, ד), וז"ל:

גר ותושב וגו'. טעם טענתו גר ותושב, על פי מה שכתב רמב"ם בפ"ג מהלכות זכיה ומתנה וז"ל יכול ליתן מתנת חנם לגר תושב שאתה מצווה להחיותו דכתיב (ויקרא כ"ג ד') גר ותושב וחי עמך ע"כ. ויש לך לדעת כי כל תורתנו הקדושה

היא שכליית ובפרט בענייני ההנהגה הארצית וכמו שאנו מתנהגים בגר היושב עמנו כמו כן יתחייב שכליות יושבי הארץ להנהיג ביניהם להחיות אדם שהוא גר ותושב עמהם ולתת לו מתנת חנם והיא טענת אברהם גר ותושב אנכי תנו לי, ודקדק לומר גר ולא הספיק לומר תושב, המכוון לומר שהגם שאני גר ואיני מכם אף על פי כן הריני תושב. עוד טעם אומרו גר כי חש לומר על עצמו תושב בעולם הזה והוא הפך מדת הצדיקים לזה הקדים לומר גר, עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: והוסיף לי ידידי רבי שמעון יחייא הי"ו, שאמר להם "גר" אני בעולם הזה, ו"תושב" אני לעולם הבא. ע"כ.

(ו) כתב רבנו האור החיים (פרשת חי שרה כג, ח), וז"ל:

וידבר וגו' אם יש את נפשכם וגו'. יתבאר על דרך אומרם ז"ל (ב"ב לו). וז"ל הני בי ריש גלותא לא מחזקי בן וכו', ואמרו הטעם כי לצד שהם תקיפים הגם שהחזיקו בארץ לא תועיל להם החזקה בקרקע ומוציאין אותה מידם.

והנה בתשובת בני חת אמרו נשיא אלהים וגו' איש ממנו את קברו לא יכלה וגו', יש בדבריהם ב' דרכים, הא' הוא כי הוא גדול עד מאוד ותקיף יעשה חפצו ורצונו כי אין מוחה בידו לצד היכולת, וכפי זה אין לו דין חזקה בקבר ולכשתשיג ידם יפנו המת מקברו, וזה יגיד כי אינם חפצים שיקבור מתו מלפניו זולת אם יעשה בזרוע והרי הוא מותרה ועומד. ודרך הב' הוא על זה הדרך נשיא אלהים וגו' פי' אין לך לחוש לחששת דין דבי ריש גלותא שאין חזקתם חזקה כי הנידון אינו דומה כי טעם דבי ריש גלותא הוא לצד שנחשדים הם על הגזל והחמס אבל אתה נשיא אלהים פי' גדולתך היא לצד מעלת צדקתך ונקיות כפיך ואין לחוש לזה וחזקתך חזקה שאין כנגדה טענה. ואולי כי לזה נתכוונו באומרם שמענו פירוש הבן דברינו להיכן נוטים, לזה אמר אם יש את נפשכם וגומר פי' אם כוונתכם היא במשמעות דבריהם שאתם חפצים לקבור וגו' שמעוני והיו אתם סרסורים ביני ובין עפרון וגו' אבל זולת זה יכרע הדבר שפירוש דבריהם הוא כפירוש הראשון ואין רצונם לקבור וכו', עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: והנה יש לרמוז ענין זה במילים נשיא אלהים כי אלהים הוא תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם, וזה ירמוז לענין שכתב האור החיים הקדוש על ענין החזקה. ע"כ.

פרשת בהר

(א) כתב רבנו האור החיים (פרשת בהר כה, כח), וז"ל:

ואומר ואם לא מצאה ידו די השיב. פירוש אם יראה האדון כי אין כח בעם לסבול חבלים עוד ורבו חובותיהם למעלה ראש ואפס בהם כח הסבל, והיה ממכרו עד שנת היובל שהוא זמן המוגבל לגאולה בעתה, ואז ויצא ביובל ושב לאחוזתו כי קץ הגלות ישנו אפילו יהיו ישראל רשעים גמורים ח"ו, עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ונראה לומר כאן שקץ הגלות יהיה אפילו רשעים גמורים אבל לא יגאלו בלא תשובה שיבוא אליהו וישיב את העם בתשובה קודם ואז משיח. ע"כ.

פרשת שלח לך

(א) כתב רבנו האור החיים (פרשת שלח לך יג, ב), וז"ל:

שלח לך אנשים וגו'. צריך לדעת אומרו לך, ורז"ל אמרו (סוטה שם) לדעתך אני איני מצוך וכו', וקשה למה יסכים ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו ויופיע מאמרו על עצת רשעים. ולהבין הענין אעיר בדבר, מבטן מי יצא הקר"ח הרעה הגדולה הנסכבת מהמרגלים, אם מצד המעשה, אין בו רע, כי הלא מצינו (יהושע ב) שכמו כן שלח יהושע ב' אנשים מרגלים וירגלו הארץ, אם כן אין הדבר מכוער מצד עצמו, ואם מצד האנשים המרגלים שהיו רשעים, הלא מצינו שנבחרו על פי ה' הבוחן לבות וכליות, והעיד הכתוב עליהם כולם אנשים שהם צדיקים.

אכן יתבאר הדבר על פי דבריהם ז"ל שאמרו (ילקוט) וזה לשונם בתחילה נתקבצו אצל משה לשלוח המרגלים ולא רצה ואמר להם כבר הבטיחנו ה', ואמרו לו כי העממים יודעים בנו שאנו באים לירש אותם והם מטמינים את ממונם וכשיגיעו ישראל לא ימצאו כלום ונמצא דברי ה' בטל ח"ו, ואז וייטב הדבר בעיני משה מה שאמרו (דברים א) ויחפרו לנו את הארץ פירוש החפירות שמטמינים בהם ממונם וכו' כיון ששמע משה כך נלכד בידם עד כאן. הנה ממה שדקדקו במאמרם ז"ל ואמרו נלכד בידם יורה שבמרמה דברו ולכדוהו בערמה, ואין ידוע מה היא מרמה שדברו בפיהם שבה נלכד. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ולפי זה אפשר לומר שמילת 'לך' היא נוטריקון של 'לחפש כ'ספם', וזהו כוונת התורה שלח לך היינו שבשביל ענין הטמנת הממון נתרצה משה

לשלוח מרגלים. (וכעת נוסף לי בעת ההקלדה של החידוש רעיון מדוע נתרצה משה רבנו ע"ה לשלוח מרגלים דווקא עבור הממון שהטמינו האומות בארץ ישראל כי רצה משה רבינו ע"ה שיהיה לעם ישראל עשירות שיוכלו לעבוד את ה' יתברך מתוך הרווחה).

ב) עוד כתב רבנו האור החיים הקדוש (שם), וז"ל:

עוד יש לומר שפירוש לך הוא לך הם צדיקים אבל אני יודע שהם רשעים. ואם תאמר ולמה יסכים ה' לשלוח רשעים, ומה גם שאמר הכתוב על פי ה' ואמרו ז"ל (שם) שהיה הקב"ה אומר פלוני לשבט פלוני, ואולי כי בפרט זה של הריגול כל ישראל שוו בדעת אחת לרגל עד אשר רגלו והוא לראות אם יכולין לכובשם כפי יכולת שהיה בישראל וזה יגיד מיעוט האמונה ולזה יקראו רשעים. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ולפי זה תיבת 'לך' נוטריקון ל'ך כ'שרים.

ג) עוד כתב רבנו האור החיים הקדוש (שם), וז"ל:

עוד ירצה לומר שלח לך שיהיה השליחות מתכנה על שם משה ולא על שמו ית' לצד מה שיצא מהדבר. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ולפי זה תורה תיבת 'לך' נוטריקון ל'פניך כ'שרים שכן בעודם לפני משה היו כשרים אבל בעת הליכתו ממנו לא.

ד) עוד כתב רבנו האור החיים הקדוש (שם), וז"ל:

עוד רמז במאמר לך על פי מה שאמרו ז"ל (שמו"ר פ"ה) בפסוק עתה תראה אבל במלחמת ל"א מלכים אינך רואה עד כאן. מעתה אם היו ישראל נכנסים לארץ בשנה השנית ליציאת מצרים והיה מתקיים מאמר ה' שאמר עתה תראה היה מוכרח משה לישוב חוץ לארץ כהדיוט או יכנס לארץ ישראל הדיוט, ובאמצעות שליחות המרגלים נתעכבו ישראל מ' שנה ולא ירד משה מגדולתו ויהי בישורון מלך מ' שנה עד מלאת ימיו, והוא אומרו שלח לך כי לך הנאה בזה בתכלית הדברים. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ולפי זה מילת 'לך' היא נוטריקון של כ'בוד ל'ך.

ה) עוד כתב רבנו האור החיים הקדוש (שם), וז"ל:

ויתגורו את וגו'. קשה אומרו ויתגורו שהיה לו לומר לתור וגו', עוד קשה אומרו אשר אני נותן וגו' אחר אשר הזכיר שם המקום לא היה צריך לומר אשר אני וגו' כי מי לא ידע שהוא נותנה להם. אכן לפי מה שפירשנו שהתנה בשליחות

תנאי הראשון לך פירוש למה שהוא חושב שיהיו שלוחי משה ושאר הפירושים שפירשנו בה, והוסיף עוד תנאי אחר אנשים שצריך שיהיו צדיקים, עוד בא והוסיף תנאי אחר בדבר שהריגול הוא אשר אני נותן לבני ישראל פירוש לא לשער אם הארץ היא יש כח בהם ללכדה ולרשת אנשיה כי זה ודאי כי אין יכולת בהם לעמוד אפילו כנגד עיר קטנה שבהם, אלא אשר אני נותן, וכיון שהדבר ההוא בא להם במתנה על הנותן להוציא עושקיה כדין הנותן מתנה, והוא ילחם להם ויעמידנה בידם באין שטן ואין פגע רע, גם ישכילו בריגולם אשר יפליא ה' להשפיל רמים עם גדול ורם רבים ועצומים כדי שבעל הנס יכיר בניסו, ובזה נתחכם ה' בחסדו והרים מלפניהם מכשול כשיראו עמלק וגו' וילידי ענק וגו' ועוצם חוזק הערים הבצורות לבל יפחדו ויראו כי אין ירושתם בכח ישראל אלא בכח הבורא אשר הכל יוכל כי הוא הנותן.

וזה הוא מאמר אשר אני נותן, ובמתק לשונו גילה כי כפי הטבע אינם יכולין להם כמו שאמרו המרגלים אחר כך, ובזה נתישבו הדקדוקים. אלא שנשאר לחקור זאת למה לא הספיק לומר ויתורו את הארץ אשר אני נותן ולא היה צריך להזכיר ארץ כנען, וראיתי לרז"ל (ילקוט) שהרגישו בהערה זו ואמרו שבא לרמוז אל זכות הגורם המתנה והוא זכות יצחק שנולד לאברהם ושרה אברהם בן מאה שנה ושרה בת צ' שנה שהוא במספר השנים של שניהם ק"צ, וזה דרך דרש, ונראה לומר כי נתכוון לומר המאמר עצמו שאמר משה לישראל במשנה תורה (דברים ט) לא בצדקתך וגו', כי ברשעת הגוים וגו', והוא מה שהזכיר כאן כשאמר אני נותן ארץ כנען לומר לצד שהיא ארץ כנען אשר נתמלא סאתו לזה אני נותן. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ונראה עוד לתרץ שהזכיר כאן ארץ כנען שכנען הוא מלשון כניעה שארץ ישראל אינה נקנית אלא דווקא למי שנכנע כעבד לקונו היינו שבלא עשיית רצון ה' אין ארץ ישראל נקנית.

(ו) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת שלח לך יג, טז), וז"ל:

ויקרא משה וגו'. רז"ל אמרו (שם) שהתפלל עליו, וצריך לדעת למה שינה שמו ויכול היה להתפלל בלא שינוי השם. ואולי שנתן כח בשמו בתוספת היו"ד שמספרה עשרה כדי שיוכל נגד העשר מרגלים, עוד כדי שיטול זכות וחלק הטוב של כל העשרה כמאמרם ז"ל (חגיגה טו). זכה נוטל חלקו וחלקו חבירו. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ואולי כיון גם כן משה הוספת יו"ד בשמו של הושע לתת חכמה ליהושע להנצל מעצת המרגלים שאות יו"ד מורה על חכמה יו"ד שבשם הוי"ה מורה על חכמה.

(ז) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת שלח לך יג, כ), וז"ל:

היש בה עץ. פירוש שם המין אם יש בה כל מין עץ, אם אין פירוש אם יש עץ שאינו נמצא בה, והוא מאמר הכתוב (דברים ח) לא תחסר כל בה. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ואין לומר פירוש היש בה עץ הכוונה עץ מאכל, אם אין הכוונה רק עצי סרק זה אינו מכיון שכמו שמצינו שיש בארץ ישראל עצי פרי. עכ"ל.

(ח) "ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש וזה פריה" (שלח לך יג, כז).

א"ה ריחמ"א: ונ"ל שבמילת "גם" הוציאו דיבה על הארץ שידוע שמילת "גם" מורה על מיתה (עיין אסתר רבה ג, ט) והם אמרו שאם אנו מתים מה טוב יש לנו בארץ זבת חלב ודבש שהרי עמי הארץ יהרגו אותנו וא"כ אין לנו ריווח בזבת חלב ודבש.

(ט) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת שלח לך יד, ט), וז"ל:

כי לחמנו הם. טעם שהוציאו הדבר בלשון לחם, יתבאר על פי דברי אנשי אמת שחקרו במעשה ה' אשר עשה בהרכבת הבעלי חיים שכל חי אוכל ושותה, שהיה ה' יכול עשות שיתקיימו בעלי חיים בלא מאכל, והנה לפניך מין בריה ששואפת רוח והיה לה למזון, ואם ככה היה ה' עושה היו ישראל נפנים לעסק התורה ולמצות, גם היו נמנעים מכמה מעשים בלתי הגונים אשר יסובבו מצורכי המחיה והכלכלה, ולזה הייתי מתרץ מעצמי כי רצה ה' לזכות ישראל בתרי"ג מצות אשר רובם תלויים במיני המאכל והמשתה, התרומות, מעשרות, חלה, מצות שמיטה, ושבוזריעה, ושבחרישה, ושבקצירה, וכדומה, אבל חכמי האמת (שער הגלגולים פ"ד) הוסיפו בזה טעם לשבח בדרך כלל, כי כל עיקרי הנבראים מעלין בקודש בסוד הבירורין של ניצוצי הקדושה, הן הנה המתבררים באמצעות המאכלים, ומעתה ניצוצי הקדושה יקראו לחם עם ה', גם אמרו ז"ל כי כל נברא יש בו ניצוץ קדוש, ואפילו בנבראים בלתי טהורים, והאנשים הרשעים, וגם בס"מ הרשע, אין מהם שאין בו חלק החיוני שהוא בחינת הטוב שהוא דבר המעמיד שזולתו לא יתקיים כל דבר,

ה. א"ה ריחמ"א וכמו שכתוב בפיוט "בר יוחאי נמשחת אשריך", "יו"ד חכמה קדומה".

ובהפרד ניצוץ החיוני ממקומו יתבטל ויאבד כל הבנין, גם אמרו (שם פי"ח) כי בחינת הקדושה בטבעה להמשיך מינה כאבן השואבת ובזה תשכיל להבין מאמרם ז"ל (שבת לד.) שאמרו יהיב ביה עיניה ונעשה גל של עצמות והבן. ועל פי הדברים יכוין אומרו אל תיראו וגו' כי לחמנו הם וחזרו ופירשו מין הלחם שאנו אומרים הוא סר צלם מעליהם והוא ניצוץ המחיה אותם כבר הוסר מעליהם, ועוד וה' אתנו שהוא בחינת כללות הקדושה ובזה נעשה כאבן השואבת לכל ניצוצין המחיים אותם ונאבדים כלם יחד, ומעתה אין מקום לירא מהם כאומרו אל תיראום. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: בענין מה שכתב רבנו האור החיים, וז"ל: "גם היו נמנעים מכמה מעשים בלתי הגונים אשר יסובבו מצורכי המחיה והכלכלה". הכוונה היו נמנעים מפרנסתם במרמה, וכן היו נמנעים מעשיית עבירות שעל פי רוב היו מחמת אכילה מרובה "וישמן ישורון ויבעט".

(**י**) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת שלח לך יד, י), וז"ל:

עד אנה ינאצוני וגו' ועד אנה לא יאמינו וגו'. קשה אם הם מנאצים מה מקום להתרעם על העדר האמונה. ואולי שכנגד המרגלים אמר ינאצוני וכנגד שהאמינו להם אמר לא יאמינו כי שהבטחתי לתת להם את הארץ.

עוד לצד שהיו בישראל כת אחת מנאצים שהרשיעו ופקרו. ומה גם לדבריהם ז"ל שאמרו (סוטה לה.) בפסוק לרגום אותם באבנים וכבוד ה' וגו' שהיו זורקים אבנים גם כנגד מעלה, וכנגדם אמר ינאצוני, וכת אחת מתפחדים מהעמים וכנגדם אמר לא יאמינו, וכנגד ב' בחינות אמר אכנו בדבר ואורישנו, כנגד שלא האמינו אמר אכנו בדבר, ונתכוון לגמור כנגד המנאצים ואורישנו פירוש מעולם הבא' וב' גזירות אלו נתקיימו במרגלים שהכה אותם ה' בדבר דכתיב (ל"ז) וימותו האנשים וגו' במגפה ואין להם חלק לעולם הבא כמאמרם ז"ל (סנהדרין קח:) ואמרו ואעשה אותך פירוש ישפיע בו ובענפיו כל ניצוצי הקדושה הראוי לבא מה שלא היה בכוחו קודם, ואמרו ממנו פירוש שהגוי עצום יהיה מהעם המוזכר בתחלה שיטה ה' כל נשמות התלויות בעם ויטעם בשורש נשמתו של משה.

עוד יתבארו הכתובים על זה הדרך והוא לצד שכבר קדם מעשה העגל ומאמר ה' שם ותשובת משה שבה נצח את הדין ובטל את הגזירה בטענות האמורים שם, בעבור זה בא האלהים לדבר נגד טענות הראשונות, והתחיל לומר עד אנה פירוש

1. א"ה ריחמ"א: אפשר לתת טעם מדוע אמר ה' שיכה את המתפחד מהעמים בדבר שהם לא האמינו... חסר כעת בעז"ה בפעם אחרת שיתן ה' חכמה.

אין קצבה לניאויץ האנשים האלה לומר העבר להם זאת ואפס כח הסבל, ובזה דחה גם כן לטענת משה שיאמרו מצרים ברעה הוציאם כי זה יהיה ניאויץ הגויים פעם אחת וניאויץ של ישראל אין לו קצבה, גם בזה דחה טענת זכות אבות כי אין ראוי למלך גדול ורם ברוך הוא לסכול כל כך ניאוצין מבניהם.

ותמצא שאמרו רז"ל (שבת פט:) שהשיבו האבות להקדוש ברוך הוא כשאמר להם בניכם חטאו אמרו לו ימחו על דבר כבוד שמך, שגם הם לא יחפצו בהכעסות ה' ברוך הוא, וכנגד טענות אשר הוצאת מארץ מצרים שאמר משה במעשה העגל שנתכוין לומר שלא ישוה הגוי אשר יצא ממנו להביא ראשו בעול האלהות כעם היוצא ממצרים אשר להם נעשו המסות הגדולות, לזה אמר כי לא הועיל להם מה שראו ביציאת מצרים, והוא אומרו ועד אנה לא יאמינו כי בכל האותות וגו', ומעתה אין הפרש להם לצד פרט זה אם כן אכנו וגו', ואם תאמר ומה אעשה לשבועת האבות, ואעשה אותך שאתה מבניהם לגוי גדול וגו', ועדיין ישנה לקושיא ובמה תהיה בטוח מהבאים תחתיים שלא ינאצו גם הם, לזה אמר ואעשה וגו' לגוי גדול ועצום פירוש שיהיו הנשמות גדולות ועצומות יותר ממנו פירוש מהעם הנמצאים שיהיו קרובים לקדושה ביותר מהעם ההוא שיוכל עמוד במצות ה', ותמצא כי באמצעות נפש קדושה יסתייע עשות מעשה קודש וימאס עשות רע, ועיין מה שפירשתי בפסוק (בראשית מט) ראובן בכורי אתה וגו', והעם היוצא ממצרים לצד שהיו תוך קליפת מצרים ושמלת שבים לא נטהרו ממנה בהחלט וזה סיבה לנאץ, מה שלא יהיה כן העם היוצא ממשה. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: משה רבנו לא נטמא בקליפת מצרים וכן לא היה משועבד למצרים.

פרשת קרח

(א) כתב רבנו האור החיים הקדוש (טז, ב), וז"ל:

ודע שיש מחלוקת רז"ל (סנהדרין קח.) בקרח ועדתו אם יש להם חלק לעולם הבא, למאן דאמר אין לו חלק לעולם הבא, גם שורשו ביעקב נמק, והוא מה ששאל השואל ולחשוב בן יעקב, ודקדק לומר שעקב עצמו לגיהנם פירוש לא נתלוה לבד שהוא לזמן מועט אלא עד סוף העולם, והוא מה שרמז במאמר שעקב עצמו לשון סוף ותכלית כעקבים שהם סוף תכונת האדם, ורז"ל ישתמשו בלשון זה כאומרם (סוטה מט:) בעקבות משיחא וכו', ותירץ לפי שהתפלל על עצמו וכו' פירוש לעולם שכן הוא אלא שה' עשה נחת רוח ליעקב שהתפלל וכו', או אפשר שסובר שיש לו

חלק לעולם הבא וזו היתה תפלתו של יעקב שלא יגיע כח החטא עד עיקר השורש שביעקב ולא ינתק חבל הכסף מעיקרו ויש תקוה לאחריהם, והוא מאמר התנא (סנהדרין שם) עליהם אמר הכתוב (ש"א ב) מוריד שאול ויעל, וראיתי לדקדק אומרו ויעל ולא אמר ומעלה כשיעור שאמר בסמוך ה' ממית ומחיה וכמו כן אמר אחר כך ה' מוריש ומעשיר, אכן נתכוון לומר דברי התנא עצמו שעל עדת קרח הוא מדבר, לזה אמר ויעל פירוש כבר העלה אותם קודם שהורידם שהרי קדמה תפלת יעקב לירידתם ומאז נכתבו בספר העליה. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ואולי ע"ז התפלל יעקב אבינו באמרו "אכלני חורב ביום וקרח בלילה ותידד שנתי מעיני" והתכוון שקרח לא יהיה לו חלק רק בלילה שהוא זמן הגלות ולא לאחר מכן.

ב) "ויחר למשה מאד ויאמר אל הוי"ה אל תפן אל מנחתם לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעתי את אחד מהם" (טז, טו).

א"ה ריחמ"א: עיין פרש"י שכתב מטעם שיש להם חלק בתמיד ציבור שאותו חלק לא יקבל ואולי יש להוסיף לצד שיש בהם כח של ציבור וא"כ יקבל הקב"ה מנחתם לכן כתב אל תפן אל מנחתם, ומנחתם הוא לשון רבים להורות שלא יפנה להם לצד שהם רבים.

ג) "ויקהל עליהם קרח את כל העדה אל פתח אהל מועד וירא כבוד יהוה אל כל העדה" (טז, יט).

וכתב רש"י, וז"ל: ויקהל עליהם קרח. בדברי ליצנות, כל הלילה ההוא הלך אצל השבטים ופתה אותם, כסבורין אתם שעלי לבדי אני מקפיד, איני מקפיד אלא בשביל כלכם, אלו באין ונוטלין כל הגדולות, לו המלכות ולאחיו הכהונה, עד שנתפתו כלם (תנחומא שם). עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: רואים מכאן כשאחד מחפש כבוד ורוצה רבים לעזרתו אומר שאין הוא עושה זאת בשבילו אלא למען הרבים וע"י כך כולם נמשכים אחר טעותו.

ד) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת קרח טז, כב), וז"ל:

"ויאמרו אל אלהי הרוחות וגו'. אמר שם אל, לצד שראה התעוררות תגברת הדינים, הזכיר חסד אל למתק הדינים. ואומר אלהי הרוחת לכל בשר, טען טענה הנשמעת לפני הבורא, כי ה' חפץ שכל הרוחות יקבלו אלהותו עליהם,

בעודם בכשר בעולם הזה, והוא אמרו אלהי הרוחות, פרוש הרוחות הוא לשון מחשבה ורצון, על דרך אמרו (יחזקאל כ לב) והעלה על רוחכם: ואם כן הגם שהמשפט אשר יעשה לכולתם כרגע הוא משפט אמת, וכמו שכתבתי הטעם למעלה, עם כל זה לפי הנראה במעשה הוא שאיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף, שאין כל העדה בחטא זה ואתה ממית כלן, ומעתה ח"ו הרוח תמאן באלהות כזה". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: קצת קשה והרי כתוב על כרחך אתה חי וא"כ לפי זה מהפסוק דייק שתמאן הרוח להיות בכשר בעוה"ז.

ה כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת קרח טז, כד), וז"ל:

"דבר אל העדה לאמר: אמר דבר לשון קשי, בענין זה שאינו אלא טובה להציל נפשם, להגיד כי יקפיד ה' על הרוצה לחבל בעצמו שלא לעלות, לזה בא דבר מלך שלטון להכריחו לעלות לבל יפסידו עצמן שהם נכסי שמים: ואמר תבת לאמר פעם ב', ולא הספיק במה שקדם לומר וידבר וגו' לאמר, לצד שאמר דבור לשון קשי, הודיע כי קשי זה עצמו הוא לרוממות עם סגלה שיקפיד ה' על חסרונם: עוד נתכון בתבת לאמר, שאין חיוב לומר בלשון זה עצמו העלו וגו', אלא בלשון שיהיה המכון בו העלו וגו', ואפילו יאמר בלשון אחר, ולזה תמצא שלא אמר העלו אלא סורו נא וגו', ובמקום שיאמר משכן קרח וגו', אמר מעל אהלי האנשים הרשעים האלה".

א"ה ריחמ"א: התכוון במילת סורו נא שיהיו בבחינת סור מרע וממילא עשה טוב שזה יהיה להם שלום.

עוד א"ה ריחמ"א: אמר רשעים ולא קרח לצד שלא רצה להזכיר שמו של רשע.

פרשת חקת

א כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת חקת יט, ב), וז"ל:

"אשר צוה ה' לאמר. צריך לדעת למה הצרך לומר מאמר זה, והלא רואני כי ה' הוא המצוה לאמר, שכן אמר וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל. עוד אמרו לשון נסתר אשר צוה ופי ה' הוא המדבר, והיה לו לומר אשר אנכי מצוך לאמר, עוד למה לא הספיק במה שאמר לאמר בפסוק ראשון וחזר לומר פעם ב' לאמר. עוד צריך לדעת למה לא הקדים מאמר דבר אל בני ישראל קדם מאמר זאת

חקת התורה על זה הדרך דבר וגו' זאת חקת התורה: אכן לצד שכל מצוות התורה הם שכליות ושמעיות, שכליות, שהשכל מחייבם, כגון כבוד אב ואם, גנבה, גזלה, אונאה, רציחה, וכדומה, שמעיות, שבת, כי בו שבת הבורא, יום טוב, על הנס שנעשה לנו בהם, עבודה זרה, שלא לעבד זולת אלהינו, כי הוא המוציא אותנו וגו' וכדומה לזה, וזה הוא טעם הנגלה וכו' וכו'".

ובהמשך הדברים כתב רבינו, וז"ל: " ואם תאמר תנח אותה פרה של אותו דור, פרה שיעשו בכל דור ודור מה תהא עליה. אפשר שלא מכלן העלים ה' סודה אלא מכללות ישראל, אבל למיחדים שהם אהרן וכיוצא בו נמסרו סודותיה, והם ימסרו למיחדים הבאים אחריהם: או אפשר שבכל דור ודור יכנונו למה שידע משה, ומצאתי שאמרו במדרש (תנחומא חקת ח) וז"ל ויקחו אליך, ללמד שכל הפרות שנעשו יהיו נקראים על משה, וצריך לדעת למה עשה ה' שנוי במצוה זו מכל המצוות שתקרא על שמו, ולדברינו יש טעם נכון בדבר כמו שפרשתי: או יאמר על פי דבריהם ז"ל (הובא ברש"י כאן) שאמרו שאמות העולם מונים את ישראל מה מצוה היא זו וכו', לזה בא מאמר הכתוב כאן ואמר זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר, פרוש שיאמרו ישראל לאמות כשהן מקנטרים אותם ואומרים להם מה מצוה היא זאת וכו', ייאמרו להם חקה חקק ה' עלינו לעשות" ואין אנו מהרהרין אחריו: ולפי זה אפשר שהרשה משה לומר להם טעם המצוה וסודה, אלא שלא יאמרו הטעם לאומות כשידחקו אותם בדברי קנטור מה מצוה היא זאת ומה טעם יש בה". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ובזה יראו לאו"ה שהם עבדי המלך ועושים דבריו גם כשלא מבינים משא"כ הגוים שבלא הבנה אינם עושים ובהם אין אמונה.

ב כתב רבנו האור החיים הקודש (פרשת חקת כ, ח-יג), וז"ל:

" קח את המטה וגו' ויקדש במ. פרשה זו רבו עליה כל מפרשי התורה, ותרתי בה לאור באור החיים, וקדם שנעמיד על פשטן של כתובים נקדים להבין מה היתה שגגתו של משה בענין זה, אשר היה סבה לגזרתו, וראיתי שנאמרו עשרה דרכים בענין בדברי מפרשי התורה, והן הנה בקצרה וכו' וכו':

ובהמשך דבריו כתב וז"ל: ותרתי לי מנוחה בדברי הראשונים ז"ל, ואמצא במדרש (ילק"ש רמז תשסד) וז"ל יען לא האמנתם בי ארבע חטאות כתובים כאן, לא האמנתם, לא קדשתם, מעלתם, מריתם, לא האמנתם שלא אמרתי לכם להכות והכיתם, לא קדשתם (להביא) [לעיני כל ישראל להוציא להם] מים מכל סלע שרוצים, מעלתם שאמרתם המן הסלע הזה, מריתם שאמרתי לכם ודברתם אל הסלע שנה עליו פרק אחד ועברתם על דברי, עד כאן לשונו".

א"ה ריחמ"א: שנה עליו פרק אחד. מכאן רואים שבכח התורה להפעיל אפי' דברים דוממים כסלע ולפעול את פעולתם.

(ג) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת חקת כ, יב), וז"ל:

"ויאמר ה'. קשה למה שקדם לנו כי לשון אמירה יורה על דברים המסעדים את הלב וגדלה וכבוד יבשר, וכאן רואני שלא אמר אלא בשורת גזרה רעה: ויתבאר על פי מה שאמרו במדרש (שם שם יב) שאמר משה לפני ה' הרי גזרת עלי למות במדבר עם הדור הרע הזה וכו' יאמרו הדורות שאני שוה להם, יכתב עלי על מה נענשתי, לפיכך כתיב יען לא האמנתם בי וגו', עד כאן. והוא מה שרמז ה' באמרו ויאמר, לשון רוממות למשה ולאהרן, שנכתב חטאם שעליו מתו, שהוא יען לא וגו', ואל יחשבו הדורות שהם שוים לדור הרע ח"ו". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: עוד יש לתרץ מדוע אמר לשון ויאמר ה' מכיון שאם היו נכנסים משה ואהרן לא היה חרב המקדש ובאחרית הימים שהשחיתו היה מכלה בהם אבל עכשיו שלא נכנסו משה ואהרן כלה חמתו על העצים והאבנים ובזה ניחם למשה ואהרן ואמר להם בלשון אמירה דברים המסעדים את הלב שטובה היא לעם ישראל שלא יכנסו משה ואהרן ע"מ שלא יכלה בעם ישראל.

(ד) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת חקת כ, יג), וז"ל:

"ויקדש בם. פרוש עשה ה' דברים להתקדש ביניהם, פרוש בישראל, במה שאמר למשה לדבר אל הסלע אשר ירצו בני ישראל, שבזה יראו כח השליט, שהגם שהביאם במדבר לא מקום וגו' ומים אין, יוציא להם במאמרו מים מכל מין סלע אשר תהיה לפניהם, ומשה ואהרן לא עשו כן, לכן הקפיד ה' עליהם ואמר לכן וגו', ורבותינו ז"ל אמרו (שם) ויקדש בם, במשה ואהרן שגזר עליהם שלא יביאו וגו', ושבעים פנים לתורה (במד"ר יג טז)". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ויקדש. וקדוש הוא מלשון מובדל והכוונה היא שמשה ואהרן נבדלו מעם ישראל לענין להכנס לארץ.

(ד) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת חקת כ, יד), וז"ל:

"וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום כה אמר אחיך ישראל אתה ידעת את כל התלאה אשר מצאתנו", ופרש"י, אתה ידעת את כל התלאה. לפיכך פירש אביכם מעל אבינו וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו מפני השטר חוב המוטל עליהם והטילו על יעקב". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: וקצת קשה והרי חלקו יעקב ועשו זה עולם הזה וזה עולם הבא וא"כ איזה חוב מוטל על עשו, אלא יש לומר שלמרות שטוב העולם הזה בחלקו של עשו אבל אינו פטור מחובו ועליו מוטל לשלמו ולאחר מכאן יקבל חלקו.

(ח) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת חקת כ, יד), וז"ל:

"ואמרו וירדו אבותינו וגו'. פרוש מלבד הגלות עוד נוסף שסבלנו צרה כפולה, שהיה הגלות במצרים, על דרך מה שאמרו בתוספות במסכת שבת (י): במה שאמרו שם בגמרא וז"ל לעולם אל ישנה אדם את בנו בין הבנים שבשביל ב' סלעים מילת וכו' נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים עד כאן, והקשו התוספות (ד"ה נתגלגל הדבר) והלא הגזרה היתה מבין הבתרים, ותרצו שאם לא היה שינוי שעשה יעקב ליוסף, היה הגלות במקום אחר בלא כל כך תקף השעבוד אשר הפליאו למרר חייהם. מעתה היות הגלות במצרים הוא נוסף על הידוע בגזרה, לזה אמר וירדו וגו', פרוש ועוד לנו שהיתה התלאה במקום זה הרע למים רבים, וירעו לנו וגו': ונתכוננו גם כן במאמר זה לומר שהם פרעו שטר חוב, ומצד זה זכו בארץ, והודיעום גם כן כי פרעו פרעון גדול בכל כך צער זמן ארך, כאמרו ימים רבים". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ולפי זה יש לומר אמרו לאדום שאל לך לבוא עלינו בדברים מדוע אנו יורשים טוב הארץ מכוון שאנו פרענו חובנו א"כ גם לנו מגיע מקום ירושה בעולם הזה.

פרשת בלק

(א) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת בלק כב, ב - ג), וז"ל:

"ודקדק לומר מפני העם. פרוש לצד היותם רבים ותקיפים, כאמרו כי רב הוא, והוסיף לומר ויקץ וגו', נתכון לומר שהגם שנכנס בלבם המגור, עם כל זה היו מוצאים תרופה לדבר בדרך טבע, שישכרו עמים רבים וחזקים כנגדם אלא צרתם צרה, לצד היותם בני ישראל שאין נצחונם כפי הטבע אלא בנס ופלא, והוא אמרו (ויקוצו) [ויקץ מואב] מפני בני ישראל פרוש היותם בני ישראל: ובאמצעות כל זה השלימו מואב עם מדין, ומלך בלק עליהם ושלחו אחר בלעם, והיו תוצאותיו חצר מות, ובהעדר אחת מכל הסבות הנזכרות, לא היו שולחים אחר בלעם ולא היה

דבר, שאם לא היה ראית בלק בנסתרות, לא היה משיג לדעת את אשר תקראנה אותו ואת עמו במדין, ולא היה מתרצה להשלים עם מואב, להתחבר עמהם לבוא כנגד ישראל". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ואפשר להוסיף ולומר שהעם הוא הערב רב ולצד זה שהם הערב רב יכול באופן טבעי לנצחם, אבל מכיון שהם בני ישראל אין הוא יכול לנצחם שאין נצחונם דרך הטבע אלא בנס ופלא.

ב) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת בלק כב, ד), וז"ל:

"ילחכו וגו' את כל סביבתינו. אולי שלא רצו להראות כל כך מרד הלבב שהם יראים מהם, אלא שהם חסים על הסביבות, ואמרו לשון רבים לכלל אותם עמהם". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: והוא טבע האדם שירא מדבר כל שהו משליך את יראתו על חברו ושואלו מדוע מפחד.

ג) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת בלק כב, ט), וז"ל:

"מזי האנשים וגו'. צריך לדעת למה שאל אותו ה', הממנו יבצר כל דבר, עוד צריך לדעת למה הצרך לומר תבת עמך, ולא הספיק במאמר האלה, עוד צריך לדעת תשובת בלעם שאמר בלק בן צפור וגו', וכי שאלתו יתברך היתה מי שלחם, שאלתו היתה מי הם". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: אולי מלת עמך מורה על כך שהם היו בעצה אחת לקלל את עם ישראל.

פרשת פנחס

א) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת בלק כה, יד), וז"ל:

"המכה אשר הכה וגו'. צריך לדעת למה כפל לומר המכה אשר הכה, ולא הספיק באחת מהנה, גם צריך לדעת למה קנה הכתוב מטבע המאמר שהתחיל לדבר בו כשהזכיר שם ישראל, שהקדים לומר איש ישראל ואחר כך אמר המאורע המכה וגומר, וכשהזכיר המדינית הקדים המאורע ושם האשה המכה, ואחר כך אמר המדינית: אכן יתבאר הענין על פי דבריהם ז"ל שאמרו (ברכות יח:): שהרשעים בחייהם קרויים מתים, והטעם הוא לפי שכח הרע שהוא בחינת המת דבוקה בהם,

וכבר כתבתי בכמה מקומות כי השם שיקרא בו האדם הוא שם הנפש, וה' [אשר] שם שמות בארץ (תהלים מו ט) כאמרם ז"ל (ברכות ז:): אל תקרי שמות אלא שמות, וכשאדם חוטא נפגמה נפשו בדביקת הרע בחינת המרקיב, והוא אמרו (משלי י ז) ושם רשעים ירקב, ולזה היה רבי מאיר בודק בשם (יומא פג:): לראות אם בעל נפש ישרה הוא: והנה זה אשר בעל ארמית השחית נפשו בפגעו בה, והנה הוא מכה מכת מות, קודם שהרגו פנחס, והוא מה שנתכון הכתוב לומר ושם איש ישראל המכה אשר הכה וגו', כנגד הכאת הנפש אמר ושם איש ישראל המכה, שמעת אשר געל נפשו ובא עליה הכה מכת נפש הישראלית, שהיא כנוי נפש קדושה הנקראת ישראל וכו'. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ופנחס גברא קטילא קטל מכיון שכאשר דבק בו הרע של החטא בחינת מות.

ב כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת בלק כה, יד), וז"ל:

"עור" רמז באמת את המדינית, על דרך אמרו (בראשית לט י) ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה, ואמרו ז"ל (ב"ר פז ו) לשכב אצלה בעולם הזה להיות עמה לעולם הבא, והוא אמרו הכה את המדינית שהכאתו היא שיהיה אתה עמה בעולם הבא, כי מן הסתם מת שלא מתוך תשובה שהרי דקרו בשעת מעשה". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ויש לשאול שאולי כן מת מתוך תשובה שבעת גסיסה עשה תשובה, אבל מזה שכתוב בתורה המוכה אשר הוכה משמע שהיתה זו מכת מות ואם כן לא עשה תשובה קודם לכן ומיד מת.

פרשת פנחס

כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת פנחס כו, כ), וז"ל:

"ואמרו" לפרץ משפחת הפרצי. ירמז על דרך אמרם (סנהדרין כ:): שהמלך פורץ גדר לעשות לו דרך, והכונה כי בבוא הבא מפרץ יהיו כל ישראל משפחת הפרצי מלכים, ועל אותו זמן הוא שאמרו ז"ל (שבת סז). כל ישראל בני מלכים, וכן אמר הנביא (ישעיה מט ז) מלכים יראו וקמו וגו'. גם ירמז על הפרצה הגדולה אשר יפרץ באומות לאין תכלית". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ונ"ל הטעם שידוע שבית המקדש היה בחלק בנימין ויהודה.

פרשת כי תצא

א) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת כי תצא כב, א), וז"ל:

"לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחיך: לא תראה את שור וגו'. פרשה זו באה לרמז בפרטות חיוב התוכחות, שצריכין בני אל חי צדיקי עולם לעשות לעם ה', והן אלה צדיקים יקראו לצד מעלתם אחים, כמו שהעירוטיך (ויקרא יט יז) שכנוי זה הוא מדרגה היותר מעלה שבכל כנויים אשר יתכנו בהם יחידי עם". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: מכאן רואים חשיבות זיכוי הרבים.

ב) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת כי תצא כד, ח - ט), וז"ל:

"השמר בנגע וגו' זכור וגו'. לדבריהם ז"ל שאמרו (שבת קלב:): שבא להזהיר לבל יקוץ בהרתו, נתכון בהסמכת זכור את אשר עשה ה' אלהיך למקם, להודיע שרש שממנו יהיה הנגע, ואותו יצו ה' לקוץ ורפא לו, לא שיקוץ הנגע עצמו ושרשו עודנו משרש בו". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: שלא יהיה בבחינת טובל ושרץ בידו.

פרשת כי תבוא

א) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת כי תבוא כו, ב), וז"ל:

"אשר ה' אלהיך נתן לך. פרוש לפי ששיר ה' לו חלק בארץ, והוא שנת השמיטה, דכתיב (ויקרא כה ד) ובשנה השביעית וגו' שבת לה', לזה בא דברו הטוב שאינו מצוה אלא על זמן הנתינה לך שהם שש שנים, אבל שנת השמיטה אין בה הבאת בכורים לפי שאינם שלו, אלא מפקרת לכל". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ולזה כתב בפסוק אשר תביא מארצך דייקא היינו דווקא בזמן שהיא ארץ אבל בשמיטה מכיוון שמופקרת לכל אין מביא ביכורים. ועוד שבזמן שאינך בארץ פטור אתה מביכורים.

ב) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת כי תבוא כו, ב), וז"ל:

"ואמרו ולקחת וגו'. על דרך אמרו בספר הזהר (ח"ב קסו.) כי כל אשר יעשה האדם מהמצוות ומעשים טובים בעודו חי מתקבץ על יד על יד עד יום נסיעתו, ובהם מקבל פני המלך, כדרך אמרו (ישעיה נח ח) והלך לפניך צדקך, והוא אמרו ולקחת מראשית כל פרי וגו', פרוש לא יקח בידו להקביל פני ה' אלא מדברים המובחרים שעשה בעולם הזה". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: נראה שיקח דווקא מהמובחרים מכיוון שאם אינו מובחר אינו נכנס לפני המלך שיהא מעורב בו פניה לשם גאות או מצוה או תורה לא לשמה.

ג) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת כי תבוא כו, ה), וז"ל:

"עוד ירצה באמרו אבד אבי, על דרך אמרו (תהלים יד א) אמר נבל בלבו אין אלהים". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: נ"ל שכוונת האוהה"ק שמילת אלהים מרמז על מידת הדין והיינו שיצר הרע שהוא נבל אומר לאדם ומפתהו לעבור עבירה ואמרו לית דין ולית דיין.

ד) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת כי תבוא כו, יא), וז"ל:

"ושמחת בכל הטוב. על דרך אמרו (תהלים קמה ט) טוב ה', ולהעריך על זה אמר בכל הטוב, פרוש דבר הכולל כל הטוב, ואין זה אלא הקדוש ברוך הוא שהוא מקור הטוב, אשר נתן לך, פרוש כי דבר זה אין ערך אליו אלא מתנת חנם". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: וכן אין טוב אלא תורה.

ה) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת כי תבוא כו, יא), וז"ל:

"ושמחת בכל הטוב. על דרך אמרו (תהלים קמה ט) טוב ה', ולהעריך על זה אמר בכל הטוב, פרוש דבר הכולל כל הטוב, ואין זה אלא הקדוש ברוך הוא שהוא מקור הטוב, אשר נתן לך, פרוש כי דבר זה אין ערך אליו אלא מתנת חנם". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: למדנו מדבריו שדברים שהם בעלי ערך עליון אין ערך לשווים ולכן שייך בהם נתינת מתנת חנם להראות על חשיבותם.

פרשת האזינו

כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת האזינו לב, מג), וז"ל:

"הרנינו גוים וגו'. פרוש כי בעשות ה' נקמה באויבי ישראל וירומם מדרגת ישראל ירננו הגוים על עמו ישראל לשבחם ולרוממם כאמרו (תהלים קמ"ד) אשרי העם וגו', ואמרו כי דם וגו' ונקם וגו' פרוש שלא דם לבד אלא גם צריו אשר חרשו און לו ישיב ה' להם נקם שחשבו לעשות, על דרך אמרו (שם ז') ישוב עמלו בראשו, ואמרו וכפר אדמתו עמו הוא גמר הדברים שהתחיל לומר כי ידין ה' עמו וגו' וגמר אמר כי הנמצא עדין מהחטאים על ישראל תכפר עליהם הארץ אשר היתה לשמה ולחרפה שנים רבות זה יהיה לכפרת עוון עם ה'". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: בבחינת השליך חמתו על העצים ועל האבנים כן כאן עצם היות הארץ שממה עולה לזכות עם ישראל.

פרשת וזאת הברכה

א כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת וזאת הברכה לג, א), וז"ל:

"וזאת הברכה. ולזה אמר וזאת בתוספת וא"ו להעיר גדר הקודם שיסתובב מהמאמר הסמוך והבן, וגמר אמר לפני מותו פרוש סמוך למיתתו, להעיד עוד על הפלגת צדקותו, דהגם דזמן ההרגש שהוא פרק הנסיעה שהדבר יחייב לשנא אף על פי כן ברך אותם, והעיד הכתוב על הברכה היותה מעלה ושלמה בכל לבו במה שכתב וא"ו בתחלת תבה להעיר על מה רב גדלה". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: וידוע דוא"ו תרמוז על האמת ואם כן ברכת משה רבנו היתה על האמת ולב שלם.

ב כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת וזאת הברכה לג, ג), וז"ל:

"אמרו ישא לעתיד לפי שאחר מעשה העגל נקלפו מהם העטרות ההם שנשאו על ראשם שהם המדברים אותם והורידו עתם בהר חרב (שמות ל"ג), וזכה בהם משה. כאמרם זכה נוטל חלקו וחלקו חברו בגן עדן, והוא סוד אמרו (שמות ל"ג ח') והביטו אחרי משה שאמרו ז"ל שחשדוהו באשת איש פרוש היא התורה המארסה לישראל שנטל משה כל חלקם, לזה אומר ישא שעתידים לחזר להם

לעתיד לבוא, ואמרו עוד רז"ל שביום שבת חוזרים העטרות לראש ישראל ולא נשאר למשה אלא חלקו המגיע לו הוא, ולזה שאנו אומרים ביום שבת ישמח משה במתנת חלקו פרוש ישמח הגם שאין לו אלא מתנת חלקו שכבר החזיר לישראל חלקם בחיים". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: וזהו ענין איזהו עשיר השמח בחלקו למרות שבכל ימות השבוע יש לו את חלק חברו ובשבת נוטלים ממנו ונותנים לו חלק חברו ובכל זאת שמח בחלקו לזאת יקרא עשיר.

ג) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת וזאת הברכה לג, ג), וז"ל:

"עוד ירצה באמת תכו וגו' ישא וגו'. על פי דבריהם ז"ל (נדרים לח.) שאמרו בפסוק ותחסרהו מעט מאלהים (תהלים ח ו), שמ"ט שערי בינה נמסרו למשה בסיני, ושער החמשים הלא הוא כמוס את ה'. והוא מה שפרשתי בפסוק כי מלאה הארץ דעה את ה' (ישעיה יא ט), פרוש הדעה שעדין היא את ה', ולא מסרה למשה, ובהגלות משיחנו יתן ה' הטוב ההוא". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ואגב אכתוב כאן מה שהשבתי שאין דעה אלא בארץ ישראל ולא בחו"ל ולכן אמר הפסוק "ומלאה הארץ דעה את ה'" ואין הארץ אלא א"י ושם משיגים דעת, ואולי לטעם זה לא השיג זאת משה מטעם שלא נכנס לארץ ישראל, ועיין דומיא נדרים מא. במערבא דייקא ודו"ק.

ד) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת וזאת הברכה לג, יג), וז"ל:

"מברכת ה' ארצו. אולי לפי שעתידין לומר בני יוסף ליהושע שצר להם המקום להיותם עם רב (יהושע יז יד) לזה ברך ארצם להתרחב. עוד לפי שיוסף זן ופרנס כל ישראל, ומצינו שהעלה ה' עליו בשביל זה כאלו ילדם דכתיב (תהלים עז טז) בני יעקב ויוסף סלה, ואמרו ז"ל (סנהדרין יט:) לפי שפרנסם נקראו על שמו, לזה ברכו ברב טובת הארץ מדה כנגד מדה". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ולפי זה י"ל שענינו של יוסף הוא התפעלות והתרחבות.

ה) כתב רבנו האור החיים הקדוש (פרשת וזאת הברכה לד, ו), וז"ל:

"עד היום הזה. הם דברי ה', שהיה אומר ומשה כותב, וכמו כן מאמרים הקודמים לזה, וימת שם משה, ויקבר אותו: וראיתי להרב ר' אברהם בן עזרא שכתב שיהושע כתב כן. ואין ראוי לכתב כדברים האלה בפשטי הכתובים, שמשה לא

השלים הספר תורה שמסר ללויים, שבאזני שמעתי מבני עמנו מסתבכים בדבר זה ומסעפים מזה כפירה בתורה, וזו היא טענת הגוים שמבני ישראל תקנו המכתב ונמצא בה מה שלא היה ולא היה מה שהיה. וישתקע הדברים ודומיהם, הסבי עיניך מנגדם. והעקר שכל הספר תורה כתבו משה, וכאמרם (כ"ב טו.) השלימו בדמע". עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: וישוב לענין זה עיין בבן יהודע על מסכת כ"ב טו. ד"ה ומשה כותב בדמע, ואלו ואלו דברי אלקים חיים!.

ז. וז"ל רבנו יוסף חיים זצוק"ל וזיע"א בספרו בן יהודע: ומשה כותב בדמע. הגאון מה"ר אליהו מוילנא ז"ל פירש לשון דמוע, רוצה לומר אותיות מעורבות זה בזה ואינם חלוקים לתיבות, ואחר שנפטר חלקום לתיבות ככתוב לפנינו. ויש מפרשים בדמעות שלו כתבם ולא בדיו, כי היה זה ביום שבת, ואסור לכתוב בדיו, ורק במשקים אסור לכתוב מדרבנן, ועדיין לא גזרו רבנן בזה, מפני שאין זה דבר המתקיים, ואתא יהושע אחר שבת ועשה עליהם העברת קולמוס בדיו, עד כאן דבריהם, ובזה פירשו שימה דמעותי בנאדך הלא בספרתך [תהלים נ"ו ט'], פירוש אין אומרים במה נחשבים הדמעות, לכך אמר הלא בספרתך ספר תורה שנכתב סופו בדמעות, עד כאן דבריהם, ולפי דבריהם צריך לומר נשאר רושם הכתיבה בדמעות, עד אחר שבת בדרך נס, ועשה עליהם יהושע העברת קלמוס. ובזה נפרש בס"ד דקדוק גדול בכתוב [דברים ל"ד ז'] שאמר ומשה בן מאה ועשרים שנה לא כהתה עינו ולא נס ליחה, וקשה כיון דאמר לא נס ליחה, למה פרט על העין בפני עצמה, ובזה ניחא כיון דכתב בדמעות אל תחשוב דכהו עיניו מרובי הדמעות שירדו כנחל, הלכך כתב בהם לא כהתה עינו. עכ"ל.

ברכות לראש משביר

לידידי היקר והנעלה, אוהב התורה ולומדיה

יחיאב בן דבורה הי"ו

ואשתו רבקה בת מוניק תחי'

למשפחת ביטון

להצלחת ילדיו

אורי מרדכי בן רבקה הי"ו

איתי בן רבקה הי"ו

אדל בן רבקה הי"ו

ולהצלחת הוריו

מרדכי בן מסעודה הי"ו

ודבורה בת אסתר תחי'

ברכות מרובות על תרומתו להוצאת קונטרס זה

"ישלם ה' פעלו ותהי משכורתו שלימה"

יה"ר שזכות זו תגן בעדו אלף המגן ויתברך

בכל מילי דמיטב בגשמיות וברוחניות

ברכות לראש משביר

לידידי היקר והנעלה, אוהב התורה ולומדיה

מתן שלמה בן רחל הי"ו

ואשתו שיר בת אסתר תחי'

למשפחת בן גיגי

להצלחת ילדיו

רוני בת שיר תחי'

ינאי בן שיר הי"ו

ברכות מרובות על תרומתו להוצאת קונטרס זה

"ישלם ה' פעלו ותהי משכורתו שלימה"

יה"ר שזכות זו תגן בעדו אלף המגן ויתברך

בכל מילי דמיטב בגשמיות וברוחניות

מוקדש

לעילוי נשמת

אביו אברהם בן חסיבה ז"ל

וחמיו חיים עוזר בן שושנה ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה